

Arbeids- og sosialdepartementet

Vår ref.:
MKF

[Navn]

Dato:
6. oktober 2026

Teknas høringsinnspill til forslag til endringer i statsborgerforskriften

Tekna er fagforeningen for 120 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge, både i offentlig og privat sektor.

Tekna støtter departementets behov for å oppdatere statsborgerloven og statsborgerforskriften, og for å presisere og klargjøre regler som i dag er uklare eller vanskelig å praktisere. Samtidig mener vi det er behov for varsomhet når regelverket endres for å legge til rette for mer automatisert saksbehandling. I saker som har stor betydning for enkeltpersoner, må effektivisering ikke gå på bekostning av muligheten til å forstå, kontrollere og overprøve beslutningene som treffes.

Automatiserte avgjørelser krever forklarbarhet og tydelig ansvar

Når staten automatiserer avgjørelser som har stor betydning for enkeltpersoner, må det være mulig å forstå hvordan avgjørelsen er kommet frem og hvem som har ansvar for den. Dette gjelder både helautomatisert saksbehandling og bruk av kunstig intelligens. Den som mottar et vedtak, må kunne forstå hva avgjørelsen bygger på. Forvaltningen må samtidig kunne dokumentere hvordan systemet har behandlet den konkrete saken.

Forklarbarhet er nødvendig for å kunne kontrollere om en avgjørelse er riktig. Det må derfor finnes et dokumentert beslutningsspor som gjør det mulig å gå tilbake i saken og se hvilke opplysninger systemet har lagt til grunn og hvordan de har påvirket utfallet. Dersom systemet møter opplysninger som er mangelfulle, motstridende eller ikke lar seg behandle etter de fastsatte kriteriene, må saken gå til manuell behandling.

Tekna mener at ved bruk av KI blir ansvars plasseringen særlig viktig. Det må være klart hvem som har ansvar for datagrunnlaget og for eventuelle modellvalg. Det samme gjelder endringer i systemet over tid. Forvaltningen må

selv stå ansvarlig for avgjørelsen, også når teknologien er utviklet eller levert av andre.

Tekna mener derfor at regelverket bør stille tydelige krav til dokumentasjon og etterprøvbarhet ved helautomatiserte avgjørelser. En rett til manuell kontroll har begrenset verdi dersom det ikke samtidig er mulig å rekonstruere hva systemet faktisk har gjort i den konkrete saken. Forklarbarhet må være et grunnleggende krav når KI og automatiserte systemer brukes i offentlig saksbehandling. Det handler ikke bare om at den enkelte skal få en forståelig begrunnelse, men om at det faktisk skal være mulig å etterprøve hvordan en avgjørelse er blitt til. Forvaltningen må kunne dokumentere hvilke opplysninger systemet har lagt til grunn, hvordan disse er behandlet og hvilke regler, kriterier eller modellvalg som har påvirket resultatet. Det må også være tydelig hvem som har ansvar for datagrunnlaget og for valg og bruk av modeller. Dette ansvaret kan ikke bli uklart fordi deler av saksbehandlingen er automatisert. I saker som griper sterkt inn i enkeltpersoners liv, må en helautomatisert avgjørelse kunne rekonstrueres slik at hvert relevant steg kan kontrolleres i ettertid.

Særlig om automatisering i Utlendingsnemnda (UNE)

Tekna er særlig skeptisk til forslaget om å åpne for helautomatiserte avgjørelser i UNE. Departementet viser selv til at dette ikke er i tråd med forutsetningen som ble lagt til grunn da dagens hjemmel for automatiserte avgjørelser ble innført. Den gangen skulle alle klager behandles manuelt. Departementet foreslår nå at UNE skal kunne helautomatisere «visse klagesaker», men det fremgår ikke tydelig av regelverket hvilke saker dette skal omfatte. Det er en svakhet ved forslaget. Når man går bort fra en tidligere forutsetning som skulle ivareta rettighetene til den enkelte, bør avgrensningen fremgå tydelig av regelverket.

Etter Teknas syn bør det fremgå hvilke sakstyper UNE kan behandle helautomatisk og hvilke som alltid skal behandles manuelt. En klage bør som hovedregel innebære en reell menneskelig vurdering av saken. Dette er særlig viktig dersom førstinstansen allerede har behandlet saken helautomatisk. Regelverket må sikre at klagebehandlingen innebærer en selvstendig vurdering og ikke bare gjentar den samme automatiserte behandlingen.

Bruk av personopplysninger til utvikling og testing

Departementet foreslår også å åpne for at personopplysninger som allerede er samlet inn i statsborgerskapssaker, kan brukes til utvikling og testing av nye systemløsninger og ny teknologi, blant annet kunstig intelligens.

Forslaget åpner for slik bruk når det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet med anonyme eller fiktive opplysninger. Hjemmelen omfatter også særlige kategorier av personopplysninger og opplysninger om straffedommer og lovovertridelser.

Tekna mener det må stilles strenge krav til slik viderebruk.

Personvernforordningen krever klart definerte formål og at behandlingen begrenses til det som er nødvendig. Et generelt behov for å utvikle eller forbedre digitale systemer er derfor ikke tilstrekkelig. Virksomheten må kunne dokumentere det konkrete behovet for å bruke personopplysninger, hvilke opplysninger som er nødvendige, og hvorfor anonyme eller fiktive data ikke er tilstrekkelige.

Departementet viser til at dagens krav om å vurdere om viderebruk er forenlig med det opprinnelige formålet, kan hindre digitalisering og automatisering. Tekna mener dette ikke i seg selv er en tilstrekkelig begrunnelse for å utvide adgangen til viderebruk. Vi ber derfor departementet stille uttrykkelige krav om at nødvendigheten og forholdsmessigheten dokumenteres for hvert enkelt utviklings- og testformål.

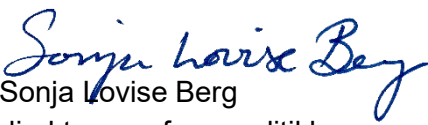
Det må også være klart hvem som har ansvar for datagrunnlaget når personopplysninger brukes til å utvikle eller teste KI-systemer. Dersom dataene brukes i utviklingen av systemer som skal støtte eller treffe avgjørelser, må forvaltningen kunne dokumentere hvordan kvaliteten på datagrunnlaget og risikoen for skjevheter er vurdert.

Lagring av ansiktsbilder krever en strengere vurdering

Tekna er skeptisk til forslaget om å utvide adgangen til å ta opp og lagre ansiktsbilder i statsborgerskapssaker. Ansiktsbilder skiller seg fra mange andre personopplysninger fordi de kan brukes til biometrisk identifisering. Den teknologiske utviklingen gjør det stadig enklere å sammenligne store mengder bilder automatisk og koble slike systemer til kameraer og andre datakilder. Når staten først etablerer omfattende registre med ansiktsbilder, må regelverket derfor ta høyde for hvordan opplysningene kan brukes også etter hvert som teknologien utvikler seg.

Tekna mener departementet i større grad må begrunne hvorfor lagring av ansiktsbilder er nødvendig, og hvilke begrensninger som skal gjelde for senere bruk. Regelverket må blant annet inneholde tydelige avgrensninger som hindrer utvidelse av bruksområdet. Opplysninger innhentet for ett formål skal ikke kunne tas i bruk til andre formål uten ny behandling og særskilt hjemmel. Videre mener vi at fraværet av en nedre aldersgrense krever en særskilt begrunnelse. Forslaget åpner i prinsippet for opptak og lagring av ansiktsbilder også av svært små barn. Departementet bør derfor vurdere om dette er nødvendig og forholdsmessig, og hvordan barns særlige krav på personvern og hensynet til barnets beste skal ivaretas.

Med vennlig hilsen

Sonja Lovise Berg
direktør samfunnspolitikk